

BURGERRAADPLEGING — EUROMETROPOOL LILLE-KORTRIJK-TOURNAI

Participatieplatform ilot-lys.eu — April 2026

De Leie-eilanden Beschermen

Grensoverschrijdend Beschermd Natuurgebied

Burgervoorstel voor de integrale bescherming
van de eilanden en oude meanders van de Leie

Globaal voorstel — Alle eilanden

Natuur & Biodiversiteit | Nul verharding | Vrije evolutie
Met wetenschappelijke, reglementaire en klimatologische referenties

April 2026

Inhoudstafel

1. Samenvatting en kerncijfers
2. Territoriale context: een grensoverschrijdend gebied onder extreme druk
3. Ecologische diagnose: rijke en gedocumenteerde ecosystemen
4. De klimaaturgentie: projecties en ecosysteemdiensten
5. Regelgevend kader: volledige juridische afstemming (BE, FR, EU)
6. Het voorstel: vijf principes voor een Beschermd Natuurgebied
7. Waarom nul verharding het beste antwoord is
8. Bronnen en referenties

1. Samenvatting en kerncijfers

De eilanden en oude meanders van de Leie vormen de laatste functionele overblijfselen van een duizend jaar oud alluviaal ecosysteem, gelegen in een van de meest dichtbevolkte en verharde regio's van Europa. Gezien de klimaatprojecties en de erosie van de biodiversiteit is hun bescherming als Grensoverschrijdend Beschermd Natuurgebied een ecologische, klimatologische en economische noodzaak.

454

inw./km²
Dép. du Nord (FR)

385

inw./km²
België (gem.)

15,2 %

verharding
Vlaanderen

+2,7 °C

opwarming
horizon 2050

1 : 8

kosten/baten
natuurherstel

VOORSTEL IN ÉÉN ZIN

Alle eilanden en oude meanders van de Leie classificeren als **Grensoverschrijdend Beschermd Natuurgebied in vrije evolutie**: nul verharding, nul bebouwing, passief herstel, gedeelde wetenschappelijke monitoring BE/FR, en zachte valorisatie uitsluitend vanaf de jaagpaden.

2. Territoriale context

Een grensoverschrijdend gebied onder extreme druk

De Leievallei bevindt zich in een van de meest verstedelijkte en geïndustrialiseerde contexten van West-Europa. De as Armentières–Halluin–Menen–Kortrijk concentreert aan beide oevers een vrijwel ononderbroken continuüm van bewoning, industriële activiteiten en transportinfrastructuur.

2.1 Vlaanderen: Europees kampioen verharding

Vlaanderen bereikt een **verhardingsgraad van 15,2 %**, ofwel **311 m² beton per inwoner** — een van de hoogste in Europa (bron: Departement Omgeving Vlaanderen, 2023; Betonrapport 2024, Natuurpunt/Breekijzer). Elke dag verdwijnt het equivalent van **10 voetbalvelden** open ruimte onder beton. Het Vlaams Parlement heeft formeel erkend dat Vlaanderen « de hoogste verhardingsgraad van Europa » heeft (Voorstel van Resolutie). De gemeente Menen telt 34.585 inwoners (Statbel, 2025); het arrondissement Kortrijk 304.450 inwoners. West-Vlaanderen heeft van alle Vlaamse provincies de **grootste onthardingsopgave**: 4.918 ha, waarvan 3.308 ha in zachte bestemmingen (Betonrapport 2024).

De **Betonstop** (omgedoopt tot *Bouwshift*) beoogt netto nul verharding tegen 2040 en 20 % ontharding in natuur- en landbouwgebied tegen 2050 (Conceptnota BRV). De **Blue Deal** (2020) omvat 70 maatregelen gericht op het herstel van wetlands, natte graslanden en waterbuffering in valleigebieden — precies wat de Leie-eilanden zijn.

2.2 Noord-Frankrijk: het dichtstbevolkte departement buiten Parijs

Het Département du Nord kent een bevolkingsdichtheid van **454 inw./km²** (INSEE, 2024), de hoogste van Frankrijk buiten Île-de-France. De regio Hauts-de-France bereikt een verhardingsgraad van **11,5 %**, de 3e hoogste nationaal (bron: Novethic). Frankrijk staat op de 4e Europese plaats qua verharding per inwoner: 443 m²/inw., tegenover 325 in Duitsland en 247 in het VK (Eurostat).

2.3 De gekanaliseerde Leie: een getemd waterloop

De Leie werd rechtgetrokken voor de scheepvaart (Freycinet-gabarit, 350 t). De werken, voltooid eind jaren '70, hebben de natuurlijke meanders afgesneden en zo de huidige eilanden gecreëerd — nog duidelijk herkenbaar op de kaarten van Ferraris (18e eeuw) en Vandermaelen (CAUE du Nord, « De Leievlakte »). De kanalisatie heeft de overstromingsfrequentie drastisch verminderd, waardoor de bijbehorende wetlands geïsoleerd raakten.

MEER DAN 1.000 HECTARE AAN FRANSE ZIJDE

In het kader van het Politique Espace Naturel Métropolitain is de Leievallei aangeduid als **structurerend gebied van het metropolitane groene netwerk**. Meer dan 1.000 ha zijn betrokken aan Franse zijde, over Erquinghem-Lys, Armentières, Houplines, Frelinghien, Deûlémont, Warneton, Comines, Werwicq-Sud, Bousbecques, Halluin en Nieppe (bron: Espace Bleu / MEL).

3. Ecologische diagnose

Rijke en gedocumenteerde ecosystemen

Ondanks de antropogene druk herbergen de alluviale wetlands van de Leie een soortenbestand kenmerkend voor de alluviale vlakten van Noordwest-Europa. Inventarissen van het CEN Nord-Pas-de-Calais (2005, 2009-2010), ZNIEFF-gegevens, monitoring door de Fédération de Pêche du Nord, en observaties van Natuurpunt Kortrijk documenteren een significante biodiversiteit.

3.1 Fauna: beschermde en indicatorsoorten

Bronnen: ZNIEFF « Prairies inondables d'Erquinghem-Lys »; RNR Marais de Cambrin (CEN); Vogelrichtlijn 2009/147/EG

Soort	Beschermingsstatus	Ecologische rol
Ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>)	Bijlage I Vogelrichtlijn Nationaal beschermd (FR+BE)	Bio-indicator waterkwaliteit en oevergesteldheid
Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)	Bijlage I Vogelrichtlijn Nationaal beschermd (FR+BE)	Broedvogel van rietvelden en wetlands
Waterral (<i>Rallus aquaticus</i>)	Regionaal beschermd (Nord-Pas-de-Calais)	Indicator van functionele moerassen
Rietzanger (<i>A. schoenobaenus</i>)	Nationaal beschermd (FR)	Rietvogel van oevervegetaties
Tafeleend, Geoorde fuut, Slobeend	Broedvogels gedocumenteerd (Leiebekken)	Broedvogels van wetlands

De Snoek, paraplu soort

De **Snoek** (*Esox lucius*) is de emblematische paraplu soort van alluviale valleien. Geclassificeerd als **kwetsbaar** op de nationale Rode Lijst, heeft hij overstroomde graslanden nodig die minstens 40 opeenvolgende dagen verbonden zijn met de waterloop om zich voort te planten (bron: Fédération de Pêche du Nord). « De snoek beschermen is een heel ecosysteem beschermen » (Vianney Fouquet, Terres et Territoires, juli 2024). Bij de Erquinghem-Lys-bocht werd 11.432 m² paaigebied hersteld door het Agence de l'Eau Artois-Picardie.

3.2 Flora en habitats van communautair belang

Code	Habitat	In de Leie-context
6510	Laaggelegen hooilandjes	Alluviale graslanden op oeverwallen, traditioneel hooibeheer
6430	Voedselrijke ruigten	Hoge-kruidenvegetaties: moerasspirea, poelruit
91E0* (prioritair)	Restanten alluviaal bos	Elzen-wilgenbossen, oeverbossen — EU-prioritair habitat
—	Hydraulische annexen	Waterplantenvegetaties, rietvelden, paaigebieden snoek

De **Zwarte els** (*Alnus glutinosa*) is de grondlegger van het alluviale oeverbos. De **Schietwilg** vervolledigt dit met **knotbomen**, kenmerkende landschapselementen van de Leievlakte gedocumenteerd sinds de 18e eeuw (CAUE du Nord). Natuurpunt Kortrijk beheert « Rotersmeers », een nat weiland langs de Leie in Bissegem met gedocumenteerde insectenbiodiversiteit (Weidebeekjuffer).

4. De klimaaturgentie

Projecties en ecosysteemdiensten

4.1 Bijzonder kwetsbare regio's aan beide zijden

Indicator	Projectie	Bron
Gemiddelde opwarming Frankrijk	+2,7 °C in 2050; +4 °C in 2100 (vs. pre-industrieel)	Météo-France, TRACC 2024
Intense neerslag (noorden)	+15 tot +20 % intensiteit	Météo-France / IPCC AR6
Overstromingsschade	+60 % tegen horizon 2050	Covéa, Witboek (RCP 8.5)
Stad Rijsel (Lille)	Onder de meest bedreigde grote Europese steden	XDI Cross Dependency Init.
Vlaanderen: verharding	15,2 % → verergert afstroming en overstromingen	Dept. Omgeving Vl. (2023)

Het Vlaams Parlement heeft formeel gevraagd om « meer ruimte voor water in valleigebieden » en « het herstel van de waterbergingsfunctie » (Voorstel van Resolutie). De Observatoire Climat Hauts-de-France benadrukt dat **de hoge bevolkingsdichtheid de Hauts-de-France tot een van de meest kwetsbare Franse regio's voor klimaatverandering maakt.**

4.2 Wetlands: natuurlijke veerkrachtinfrastructuur

Ecosysteemdienst	Mechanisme	Voordeel
Piekafvlakking bij hoogwater	Overstroombare graslanden absorberen overstromingswater	Vermindering overstromingspieken stroomafwaarts (FR+BE)
Koolstofopslag	Natte bodems slaan CO ₂ op. Verharding grasland: 290 t CO ₂	Bijdrage aan klimaatdoelstellingen BE, FR, EU
Thermische regulatie	Verdamping en verkoelend effect van wetlands	Vermindering hitte-eilandeffect bij hittegolven
Waterzuivering	Biologische filtering door vegetatie en bodem	Waterkwaliteit (SDAGE: slechts 22 % in goede staat)
Ecologische corridors	Connectiviteit tussen habitatfragmenten	Aanpassingsvermogen soorten aan klimaatopwarming

5. Regelgevend kader

Volledige juridische afstemming: België, Frankrijk, Europese Unie

EU-Verordening 2024/1991 — Natuurherstel

In werking getreden op 18 augustus 2024 (PB EU, 29.7.2024). Verplichting om **20 % van de landgebieden te herstellen tegen 2030**. Wetlands, graslanden en rivieren worden expliciet geïdentificeerd. Elke euro die in natuurherstel wordt geïnvesteerd levert meer dan 8 € op (Europese Commissie). Lidstaten moeten binnen twee jaar nationale plannen indienen.

Betonstop / Bouwshift (Vlaanderen)

Netto nul verharding tegen 2040; 20 % ontharding in natuur- en landbouwgebied tegen 2050 (Conceptnota BRV). West-Vlaanderen: 4.918 ha te ontharden, waarvan 3.308 ha in zachte bestemmingen — de grootste opgave van alle Vlaamse provincies (Betonrapport 2024).

Blue Deal (Vlaanderen, 2020)

70 maatregelen voor het herstel van wetlands, de strijd tegen verharding en klimaatadaptatie. Richt zich specifiek op *wetlands*, natte graslanden en waterretentie in valleigebieden.

SDAGE Artois-Picardie 2022-2027

Goedgekeurd bij prefectoraal besluit van 21 maart 2022. Bepalingen A-9.3: behoud van wetlands; verbod op omploegen van permanent grasland in wetlandgebied; herstel van laterale verbindingen.

ZAN — Nul Netto Verharding (2050)

Wet Klimaat en Veerkracht (2021): halvering ruimteverbruik tegen 2031 en nul netto verharding in 2050.

Groenblauwe netwerken / Trame Verte et Bleue

Aan FR-zijde: Leievallei als « structurerend gebied » TVB (1.000+ ha). Aan BE-zijde: Regionale Landschappen werken aan ecologische netwerken voor een klimaatbestendig Vlaanderen.

6. Het voorstel

Vijf principes voor een Beschermd Natuurgebied

PRINCIPE 1 — Nul verharding, nul bebouwing

Geen bouw, geen paden, geen meubilair, geen gemotoriseerde activiteiten op de eilanden zelf. Natuur in vrije evolutie is de meest doeltreffende, goedkoopste en meest veerkrachtige beheersmaatregel. **Nuance:** vrije evolutie \neq verwaarlozing. Gerichte interventies blijven voorzien: beheer van invasieve exoten (Japanse duizendknoop, Grote waternavel, Reuzenberenklauw), veiligheidsinterventies, en minimaal hydraulisch beheer.

PRINCIPE 2 — Passief herstel en hydraulische herverbinding

De natuurlijke overstromingsdynamiek laten terugkeren. Kunstmatige oevers niet onderhouden om spontane herbegroeiing mogelijk te maken. Waar mogelijk obstakels voor laterale verbindingen verwijderen (conform SDAGE A-9.3 en Blue Deal).

PRINCIPE 3 — Grensoverschrijdende wetenschappelijke monitoring

Gedeeld ecologisch monitoringprotocol BE/FR: fauna- en flora-inventarissen; opvolging van indicatorsoorten (snoek, ijsvogel, graslandvlinders — kernindicator EU-Verordening 2024/1991). Potentiële partners: CEN Nord-Pas-de-Calais, Natuurpunt, INBO, universiteiten van Lille en Gent.

PRINCIPE 4 — Zachte valorisatie uitsluitend vanaf de oevers

Tweetalige informatiepanelen (FR/NL), lichte observatieposten, QR-codes naar digitale educatieve inhoud. De eilanden blijven ontoegankelijk — hun « wilde » karakter is zelf een middel tot bewustmaking.

PRINCIPE 5 — Innovatief grensoverschrijdend bestuur

De Eurometropool als Europees pilootproject voor gedeeld ecologisch beheer, in aanmerking komend voor LIFE-, Interreg- of Green Deal-financiering. De gezamenlijke inzet van Halluin, Comines, Warneton (FR) en Menen, Wervik, Comines-Warneton (BE) versterkt de geloofwaardigheid.

7. Waarom nul verharding het beste antwoord is

« In een gebied waar alles verhard is, is niet-ingrijpen de meest radicale en meest waardevolle daad. »

Het meest DOELTREFFENDE antwoord

Ecosystemen in vrije evolutie herstellen hun functionaliteit sneller en duurzamer dan de duurste ingrepen. Passief herstel is wetenschappelijk gedocumenteerd in de Leievallei zelf (Erquinghem-Lys, Marais de Cambrin).

Het meest ECONOMISCHE antwoord

Geen werken, geen onderhoud, geen terugkerende kosten. Elke euro geïnvesteerd in natuurherstel levert meer dan 8 € op (Europese Commissie, 2024). De ECB stelde vast dat 72 % van de bedrijven in de eurozone afhankelijk is van minstens één ecosysteemdienst.

Het meest COHERENTE antwoord

Met de Betonstop (Vlaanderen, 2040), de ZAN (Frankrijk, 2050), het SDAGE Artois-Picardie, de EU-Verordening Natuurherstel (20 % tegen 2030), en de klimaatprojecties: alle kaders convergeren naar dezelfde conclusie.

Het meest AMBITIEUZE antwoord

Een sterk signaal: dat van een grensoverschrijdend gebied dat kiest voor ecologische veerkracht, kostenbeheersing op lange termijn en institutionele innovatie. Een Europees schoolvoorbeeld.

BESLUIT

De Leie-eilanden zijn geen braakliggend terrein. Het zijn de laatste groene longen van een grensoverschrijdend gebied dat stikt onder het beton. Elke hectare beschermd wetland beschermt woningen — Vlaamse én Franse — stroomafwaarts tegen overstromingen. Elke herverbonden dode arm laat de snoek paaïen en de biodiversiteit zich herstellen.

Laten we ze beschermen. Integraal. Duurzaam. Samen — ensemble.

8. Bronnen en referenties

Europees regelgevend kader

- Verordening (EU) 2024/1991 van 24 juni 2024 betreffende natuurherstel — PB EU L, 29.7.2024.
- Europese Commissie — « Nature Restoration Law enters into force », 15 augustus 2024.
- Raad van de EU — « Natuurherstel: Raad geeft definitief groen licht », 17 juni 2024.
- Richtlijn 92/43/EEG (Habitats); Richtlijn 2009/147/EG (Vogels).

Belgisch regelgevend kader (Vlaanderen)

- Departement Omgeving Vlaanderen — « Verharding », indicatoren.omgeving.vlaanderen.be (2023).
- Betonrapport 2024 — Natuurpunt / Breekijzer vzw.
- Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) — Conceptnota Betonstop/Bouwshift.
- Blue Deal (2020) — Vlaams programma voor wetlands en klimaatadaptatie.
- Vlaams Parlement — Voorstel van Resolutie inzake overstromingen en verharding.
- Statbel (2025) — Bevolkingsdichtheid België: 385 inw./km².
- AlleCijfers.be (2025) — Menen (34.585 inw.) en Kortrijk (80.776 inw.).

Frans regelgevend kader

- Loi n° 2021-1104 van 22 augustus 2021 — « Climat et Résilience ».
- SDAGE Artois-Picardie 2022-2027 — Besluit van 21 maart 2022.
- Trame Verte et Bleue — Art. L371-1 Code de l'environnement.

Klimaatprojecties

- Météo-France, TRACC 2024 — Trajectoire de Réchauffement de Référence.
- IPCC, 6e evaluatierapport (AR6), 2021-2023.
- Covéa — Witboek klimaatverandering, modellering 2050 (RCP 8.5).
- XDI Cross Dependency Initiative — Wereldranglijst klimaatrisico's.
- Observatoire Climat Hauts-de-France — observatoireclimat-hautsdefrance.org
- Carbone 4 (2023) — CO₂-uitstoot per type verharding.

Ecologie en biodiversiteit

- CEN 59/62 (2005) — Inventaris natuurgebieden stroomgebied Leie.
- Agence de l'Eau Artois-Picardie — Evaluatie ecosysteemdiensten wetlands, sector Leie.
- CAUE du Nord — « De Leievlakte / La Plaine de la Lys ».
- ZNIEFF « Prairies inondables d'Erquinghem-Lys » — DREAL Hauts-de-France.
- RNR Marais de Cambrin — CEN Nord-Pas-de-Calais.
- Natuurpunt Kortrijk — Rotersmeers (nat weiland, Bissegem).
- Fédération de Pêche du Nord — Vismonitoring, Erquinghem-Lys.
- Terres et Territoires (juli 2024) — « La Lys et sa vallée alluviale ».